

UN MEMORIAL D'AMOR

No deixa mai de meravellar-me, la poesia de Ricard Creus. Cada vegada que llegeixo els nous versos que ens ofereix, em sorprenec de la força, de la naturalitat, de la vivacitat serena i sincera que tenen les seves composicions.

Quan vaig veure per primera vegada el llibre *Ahir d'amor i avui encara*, em va encantar, d'entrada, el títol (magnífic, vaig pensar) i després el disseny de la coberta amb el gravat, també magnífic, de l'Esther Boix. Però la meva admiració pels versos d'en Ricard Creus i per l'obra pictòrica de l'Esther Boix, va acompanyada d'una admiració per les persones, pels amics que han sabut construir un univers personal i artístic coherent i apassionat.

Per això presentar aquest llibre de Ricard Creus, *Ahir d'amor i avui encara*, és per a mi un gran goig. Per això i per dues altres raons fonamentals: primera perquè penso que la seva obra poètica és una de les obres més singulars de la poesia catalana actual i, segona, perquè crec que aquests poemes, juntament amb els ja publicats a *Poemes de l'altra veu i de la meua*, *M'estimo el cos* i *Retornar a Itàlia*, constitueixen un gran memorial d'amor, el testimoni escrit de qui ha fet de l'amor un dels centres de la seva existència.

Voldria començar l'acte dient que vaig conèixer personalment Ricard Creus deu fer set o vuit anys. Em va captivar la seva humanitat, la seva cordialitat, la seva senzillesa i sobretot la seva gran humilitat. Havia llegit dos reculls de poemes seus: *Cendra amb foc* i *36 poemes a partir del 36*, i vaig pensar aleshores que les seves qualitats humanes es reflectien també en els seus versos. Però curiosament, la primera persona que em va parlar d'ell i de la seva obra, va ser M. Àngels Anglada, una altra veu literària que també estimo i venero.

Ricard Creus és un escriptor polifacètic que ha conreat diversos gèneres. A més de la poesia, ha conreat la novel·la, la narrativa infantil i juvenil, el teatre i l'assaig. Com a novel·lista ha publicat *L'ocell* (premi Andròmina, 1985), *Temps imposat* (1986), *Posicions* (premi Sant Jordi, 1987) i *Vol Barcelona-Mèxic* (2000). En el camp de la narrativa infantil i juvenil *Una pedra per corona* (1979), *Pa amb xocolata* (1982) i *Sempre passa alguna cosa* (1989). En l'assaig *Ús i funció formativa de l'expressió plàstica* (1973) i *L'art a l'escola* (1986), entre altres, juntament amb Esther Boix, la seva dona i companya que ha il·lustrat també molts dels seus llibres de poemes. La seva obra, dotada d'una trajectòria sòlida i d'un valor literari indiscutible, és el fruit de la pròpia vida, una vida plena de circumstàncies molt diverses: des de la dura experiència de la guerra, fins a l'estada a Itàlia, on van viure, ell i l'Esther, durant uns anys.

Si és cert que la producció d'alguns escriptors és el reflex més o menys fidel de les seves experiències vitals, sempre passades pel filtre de la creació, es pot dir que l'obra de Ricard Creus constitueix el retrat d'un temps i d'unes circumstàncies personals i socials, que ens arriben a través de la seva mirada particular.

-És una **mirada plena de sensibilitat, de delicadesa**, que oscil·la entre la meravella, la ironia i el desengany. Potser és per això que els seus poemes són tendres i colpidors alhora. En alguns d'ells, hi apareix la **mirada de l'infant** que es sorprèn davant del que l'envolta, i queda atrapat pels fils de l'amor, per la crueltat de la guerra, per la màgia de l'art i de les paraules, pels noms de les plantes i els arbres, pels colors de la natura o per la veu dels éssers estimats.

Però també és una mirada que cospa **la desolació, la solitud de les persones en el món**. Al poema “L’ensenyament”, dins el llibre *Els dies de cada dia* (1968) ens diu:

Com a única protecció / de totes les pluges / de tardor, / d’hivern / i de primavera, / sols em donaren / aquest negre paraigua; / digueren que era automàtic, / amb molt bon barnillatge / i la tela immillorable. / Si en aquest món no hi hagués / tan complicades cruïlles, / potser els vents / me l’haurien respectat. / Però, ara, / aquí em teniu: / nu sota les pluges / de tardor, / d’hivern / i de primavera.

-I és, a més, una **mirada plena de terrenalitat**. La seva obra es troba **profundament arrelada a la matèria**: la carn, el fang, la sang, els arbres i la natura en general, les petites coses de la vida quotidiana, els colors i les formes. No en va, jo diria, és l’obra escrita d’un pintor que està acostumat a treballar la matèria. Ens diu a *M’estimo el cos*:

I què m’importa que així que aixeco el dit / calgui instal·lar-m’hi al cim un parallamps, / sóc de matèria i visc al món, veus, / quina meravella formar part físicament d’aquest gran cos, / exposar-me a terratrèmols, a llamps i a calamarsa, / a descàrregues elèctriques produïdes pel xoc dels cossos, / del teu amb, contra i cap al meu, / les nostres matèries atïades pel foc, / pel vent, pels corrents d’aigua fluctuants / pels moviments interns dels sentiments que ens supuren del cos.

-Un altra característica és la **recerca constant del jo**. La seva obra és una mena **de viatge cap a la pròpia interioritat, cap a l’autoconeixement, cap a la veritable essència del jo**:

Ja sé que com tothom, / busco el mirall amb por, / jugant al joc del vol i dol. (...) Però em trobo embolicat / en aquest entremaliat embolic / (...) de veure’m i no veure’m / i de no tenir certesa / de reconeixem quan em recullo / dels fragments repartits.

(*Jo amb mi i altres poemes*, escrit el 1972 i publicat el 1994).

-Però és precisament **l’amor** el que salva de la desesperança i de la fragmentació, un amor que canta Ricard Creus en molts dels seus llibres i que es tenyeix d’un erotisme fi i d’una sensualitat tangible. Al poema “Juliol”, dins *Epíleg de l’any madur* (1973), afirma:

La terra està colrada i les herbes ja han granat, / l’aire porta olors de pa recent desenforat, / eixugo càntirs i porrons fins a traspuar-me el pit, / passes dibuixada pels plecs batuts de marinada, / com mai, em sembles most quan somio en / engrapar raïms.

Aquest **amor convida a viure la vida “salvatgement, com un nen”, a dir els sentiments amb silencis i amb la pell, amb el propi cos que es projecta en el cos de l’altra**:

*M’estimo el cos / que em dona totes aquestes coses / que alguns en diuen ànima, / que m’és camí per trobar-te, / que és calze de les meves sensacions, / carn macada de sentiments, / aquest vell cos que m’és llenguatge / i té mans i ulls i boca, i et desitja. (del llibre *M’estimo el cos*)*

Ahir d'amor i avui encara enllaça amb la poesia amorosa dels llibres *M'estimo el cos*, *Poemes de l'altra veu i de la meua* i *Retornar a Itàlia*, i constitueixen tots ells un gran memorial d'amor, el testimoni escrit d'una vida trenada al voltant de l'amor.

Està dividit en quatre parts: *Fruïtes del temps collides amb desgana*, que inclou poemes escrits l'any 1975, *Poemes d'amat i d'amant*, escrits al 1971, *7 cançons d'amor i tot*, que inclou poemes escrits entre el 1977 i el 1981, i *Deixant d'amor*, que incorpora els últims poemes escrits entre el 1992 i el 2010.

Fruïtes del temps... i *M'estimo el cos* tenen un redacció paral·lela en el temps i prenen com a referent, segons explica el mateix autor, Ausiàs March i Salvat-Papasseit, respectivament.

Com Ausiàs March i Salvat-Papasseit, Ricard Creus construeix un tractat amatori amb la finalitat única de cantar l'amor, perquè ell se sap atrapat irremissiblement pel seu poder: "vençut per tu / canto l'amor".

A *Fruïtes del temps...* hi plana l'ombra de March en els decasíl·labs rimats, en les estrofes encadenades i en aquesta concepció agredolça de l'amor, capaç de produir goig i dolor alhora. El poeta confessa que pretenia cantar aquest sentiment, un sentiment que experimentava més que no pas coneixia, i que volia fer-ho a la manera ausiasmarquiana, tal com aquest poeta del s. XV expressa en el vers *Amor, de vós jo en sent més que no en sé*:

*Hi ha núvols, sí, que són bons d'alènar. / Hi ha núvols, sí, cledes,
cadenes, tu. / Del núvol, doncs, me'n faig aire de pluja. / Del
núvol, ves, m'ofega el bes que em du, / em du, em du, i em
pren més que no em du.*

Aquest **amor que encisa el poeta i l'atrapa**, neix de la innocència, arrela en la sensualitat i perviu en l'experiència, una experiència que es descriu a partir de **dualitats constants**, com un **moviment oscil·latori entre dos pols**: la donació i la pèrdua, l'instint i el sentiment, la fusió i la separació, la buidor i la plenitud. Al més pur estil ausiasmarquià, el poeta se sent com "un ocell cegat amb foc viu perquè faci millor cançó". I declara que aquesta és la seva funció: cantar l'amor com un servent i això vol dir cantar-ne tots els matisos:

-**El desamor**: *Sóc com l'ocell quan li han bolcat el niu / i visc cerclat i enrunat de poemes / lletres per tu que no me'n vols ni una.*

-**El desengany** quan es proclama ell mateix "amor llençat", *calçobre sóc esfondrat dins la vida / paper esquinçat que embolica tots dos.*

-**El jo malferit** (*Perquè sóc viu et penses que tu no / m'has malferit; mai més viuré sencer*) que només sobreviu gràcies al "caliu foll" que el conserva: *Cendres, foc fred / foc apagat. No n'hi haurà més, d'estiu? / Llençols humits, el meu cos entre el glaç, / caliu foll que em conserva.*

-**L'amor partit i no compartit**: *Tot s'ha partit, mig vas, mig bes, mig llit. / Tot s'ha partit, el vas, el bes, el llit. / Res compartit, ni vas ni bes, ni llit.*

-I també **l'amor que és fusió** perquè el jo del poeta inclou el tu ("estic ben sol amb mim que ets tu i sóc jo, alhora"), **l'amor que és unió indestriable**: *Puc respirar si sé que tu respires. L'aire mateix em fa viure la gola. / Tot l'alè meu dintre la teua boca, / joc del passat. Si sé que tu respires / puc respirar / tot esperant el buf del mateix aire.*

Al capdavant, el poeta està condemnat a escriure a l'estimada versos d'amor:

*Ben rebutjat, condemnat a escriure't
versos d'amor, segur que no m'estimes?
veus, si no m'ho puc creure,
em bec tot el verí,
amor meu, doncs, i sempre estic com boig
de tu, ho saps!*

*Els poemes d'amat i amant (1971) i les 7 cançons d'amor i tot tenen un estil més directe. Els versos són de metre curt i el lèxic apel·la els sentits: els colors, les olors... Aquests poemes parlen d'un amor generós, que es dona amb tanta intensitat que a la fi es trenca, de les diverses formes d'estimar, de l'alegria de l'amor identificat amb la natura personificada (*érem de terra i d'aigua i el foc se'ns feia guspira sense adonar-nos-en*), i de la importància del bes:*

L'amor ja hi era en mi, segur, / però no sabia què fer-se'n de mi. / Havia nascut per primera vegada / i no sabia què fer-me'n de braços ni cames, / no sabia què fer-me'n de la gana ni la set. / Et vaig trobar a tu en una dia com un altre, / a mi em semblava que ja tu ho sabies tot, / el perquè servia i ens servia tot / i quina era la traça del camí a seguir. / Veus, va ser tu qui a través d'un bes / em vas calar dins meu l'amor.

Finalment, a *Deixant d'amor*, hi observem l'amor que creix i pren noves formes, que se simbolitza amb la casa sempre oberta i que desemboca en la vida compartida al llarg dels anys:

No ens havia separat / ni un tel, de mi es formava / una península nua / que s'endinsava suau / dins del teu mar, el nostre amor llavors era ben jove i ens cavalcàvem l'un a l'altre sense el domini de cap sexe sobre l'altre dolçament fins a desbocar-nos alhora, / l'amor era tan jove com nosaltres i cada dia reprenia distint camí que ens duia a tu i a mi al lloc de sempre / i sempre era sorpresa, / el temps ho envelleix tot, / però entre tu i jo / encara no ens separa cap tel.

Agustí Bartra deia: “La poesia es fa amb la totalitat de l'home, de l'home que s'atura davant dels enigmes del món i se sent requerit a parlar amb la joventut de les preguntes i la vellesa de les respostes”. Jo crec que la poesia de Ricard Creus és la de l'home que s'atura davant dels enigmes del món i de la pròpia vida, la de l'home que, partint de la seva totalitat, indaga en el propi jo i hi furga tenaçment, potser no tant per respondre interrogants, sinó per conèixer els ressorts del jo i els teixits que el conformen, un dels quals és l'amor, el gran protagonista dels poemes d'*Ahir d'amor i avui encara*.

Rosa Font